

7. Hitta handlingar om flygplan och helikoptrar

7.1 Flygplansdokumentation

7.2 Flygplanshaverier

7.1 Flygplansdokumentation

Flygplansritningar finns i flera olika arkivbestånd som förvaras på Krigsarkivet:

- Flygförvaltningens flygplansritningar (förteckningsnummer 602 B) innehåller militärflygplan från tiden före Flygvapnets bildande 1926, (uppdelade på Marinens flygväsende och Arméns flygkompani) samt de flygplanstyper som användes av Flygvapnet ända in på 1960-talet. Detta arkiv innehåller även ett par ritningar till flygplan som inte har ingått i det svenska försvaret. I en bilaga till arkivförteckningen finns en sammanställning av flygplanens utländska namn. I detta arkivbestånd finns s.k. ZA- och ZD-ritningarna (typ- och märkningsritningar), som även är tillgängliga på bildkort (detta gäller även ritningarna över Sk 11 samt några av ritningarna till B 18/S 18/T 18). Bildkorten kan beställas fram i Krigsarkivets forskarsal.

- Centrala flygverkstaden Malmslätts arkiv (förteckning 614 A) innehåller ritningar till de flygplan som användes av Flygkompaniet samt under Flygvapnets första år.

- Försvarets materielverk (FMV) arkiv innehåller olika avdelningar där man kan finna flygplansritningar och relaterad information:

1. Huvudavdelningen för flygmateriel, flygplansavdelningen (förteckning 93 C:1). Arkivet innehåller ritningar över flygplan från 1930-talet och framåt, men för den som är intresserad av de modeller som togs ur bruk i slutet av 1960-talet eller senare är det detta arkivbestånd som innehåller mest material. Några av dessa ritningar finns också på bildkort. Detta arkiv har också en serie J 2, som innehåller ritningar över flygplan från Marinens flygväsende. Huvuddelen av arkivet tas dock upp av ritningar till J 29 Tunnan (serie J 3). Även Sk 16 har en egen serie (J 4).

2. Senare ritningar i FMV:s arkiv finns i databasen Boris (förteckningsnummer 93 E) som är tillgänglig i Krigsarkivets forskarsal. Den innehåller ritningar över flygplansmodeller som Saab 35 Draken, JA 37 Viggen, JAS 39 Gripen, Sk 60 och TP 85 samt ett antal helikoptermodeller.

- S 14, Fieseler Storch, har ett helt eget arkiv (förteckningsnummer 996).

- Eventuella ändringar som gjorts på modellerna under åren kan spåras i Tekniska order. Dessa kan hittas under Normaliebyrå i följande arkiv:

1. före 1968 i Flygförvaltningens arkiv (förteckning 602 A:2);

2. åren 1968-1972 i Försvarets materielverk, flygmaterieförvaltningens arkiv (förteckning 92 D);

3. efter 1972 i Försvarets materielverk, huvudavdelningen för administration (förteckning 92 A).

Tyvärr saknas register till tekniska order varför det ofta är tidskrävande att hitta rätt handlingar.

- Krigsarkivets bibliotek innehåller också en hel del relevant litteratur i ämnet. Först och främst finns det militära trycket, som är sökbart i biblioteksdata-basen

LIBRIS (länk). Utöver detta finns det även ett antal användbara monografier över olika flygplanstyper. Dessutom har biblioteket några övergripande flyghistoriska titlar för den som vill få en bred introduktion till det svenska militära flygväsendet.

Litteratur

- Andersson, Lennart: Svenska flygplan. Den svenska flygindustrins historia. Stockholm, 1990.
- Andersson, Lennart: Svenskt militärflyg. Propellerepoken. Stockholm, 1992.
- Annerfalk, Anders: Flygvapnet 1926–1996. Från Dronten till Gripen. Ljungsbros, 1996.
- Forslund, Mikael: J 30 Mosquito. Stockholm, 1997.
- Hellström, Leif: J 26 Mustang. Ett jaktplan och en era i Sverige. Stockholm, 1989.
- Karlström, Bo: Flygplansritningar 1–7. Stockholm, 1983–1994.
- Liander, Peter: Flygande försvarare. Dagens svenska militärflyg. Stockholm, 1993.
- Lundström, Per-Anders: Arméflygets historia. Västervik, 1997.
- Källqvist, Lennart, Norrbohm, Gösta & Skogsberg, Bertil (red): Det bevingade verket. Svensk militär flygteknik och materiel under 50 år. Stockholm, 1986.
- Petersson, Conny L. A.: Flygkompaniet och CVM. Glimtar från en flygverkstad. Borensberg, 1985.
- Stridsberg, Sven: Flygplan 37 Viggen. Malmö, 1987.
- Widfeldt, Bo: Saab 35 Draken. En historisk återblick på projektering, utveckling, tillverkning och tjänsten inom de svenska, finska, danska och österrikiska flygvapnen. Nässjö, 1995.
- Widfeldt, Bo & Hall, Åke: Saab 17. Den första egna konstruktionen. Nässjö, 1997.
- Widfeldt, Bo & Hall, Åke: Vampire – reaepoken. Nässjö, 1998.
- Widfeldt, Bo & Hall, Åke: Svenska vingar 1. Svenska militära flygplan och helikoptrar 1911–1999. Nässjö, 1999.

Dessutom finns ett par periodiska publikationer från Svensk Flyghistorisk Förening. Medlemstidningen Flyghistoriskt månadsblad, som år 1992 ersattes av Flyghistorisk tidskrift, samt Flyghistorisk revy, som före år 1966 hette Meddelande från Svensk Flyghistorisk Förening. Dessa skrifter behandlar också olika flygplansmodeller som ingått i det svenska militära flyget.

7.2 Flygplanshaverier

Haverier med militära flygplan har utretts på flera ställen inom försvarsmakten. I forskarexpeditionen finns en detaljerad lista vilka myndigheter som vid olika tidpunkter varit delaktiga i haveriutredningar.

Översiktligt kan man peka på följande arkiv (dessutom har den inblandade flottiljen vanligen handlingar kring haverier):

1915-1925

Fälttelegrafkårens flygkompani

(Flygstaben) Flygkommissionen, A Haverihandlingar.

(Flygstaben) Arméns flygväsende, F Haverier.

(Flygstaben) Marinens flygväsende, serie B 1 och E 1.

1926-1936

Flygstyrelsens militärbyrå

(Flygstaben) Haverikommissioner, serie F

1934-1978 ca

Flygstabens centalexpedition, först och främst serie F 2 men även serie F 4. Serie F 2 är oftast "huvudspåret" när man vill söka en haveriutredning. Det bör också sägas att det kan vara snårigt att hitta i serie F 2 även om man har ett datum för haveriet.

Flygstabens Sektion 2. Pressklipp, serie Ö I.

Flygstabens flygsäkerhetsinspektion, serie B II, C II och E II i öppna arkivet, serie F i hemliga arkivet.

Tekniska undersökningar utfördes av Flygförvaltningens materielavdelning, serien A II och F I samt centalexpedition, serie F I.